Berättelser om krig och krigare

81. Om Kalgården i Nedervetil, som blev förstörd under Stora Ofreden.

sc nr 127

82. Bägaren och myntet, som hittats vid Bastubacka.
83. Ryssar, som äro begravade i Puolivälikorju.
84. Om den svenske soldaten Jako, som rymde från hären.
85. Huru Olldsbackagubben gömde sina ägodelar undan ryssen 1808.
86. När ryssarna kom till Munik 1808.
87. Munikbon under 1808 års krig.
88. Om ryssarna, som satt i Stortallen.
89. Om folket på Ribacka i Nedervetil Kyskoby under 1808 års krig.
90. Om Anders Larsson på Lillbacka i Kaimu under 1808 års krig.
91. Var ryssarna hade sitt läger 1808.
92. Om ryssarna vid Tasto år 1808. a), b)
93. Emmesbroона under kriget 1808.

94. Om ryssen, som blev klubbad i Tasta.

95. Huru Tast Mia slapp ifrån ryssarna.
96. Om ryssarna, som sku plundra i Paavila och Rüppa i Nedervetil.
97. Från striden mellan svenskar och ryssar vid Paavila vägskälet.
98. Folket på Bastubacka under 1808.
99. Huru Bastubackgubben sköt ihjäl ryssen.
100. Huru Bastubackgubbarna slogdes med ryssarna under 1808 års krig.
101. Huru svenskarna och ryssarna sköt på var-andra vid Sundbacka i Nedervetil.
102. Om gubbarna, som sku ta mot ryssarna på Pelobacken i Nedervetil.
103. Huru Skrikoboarna sku ta mot ryssen.
104. Om ryssarna, som sköt på Pelogubben.
105. Folket i Skriko under 1808.
106. Loukubackaborna under kriget.

107. Strid mellan svenskar och ryssar år 1808 i Nedervetil.

108. Om folket på Viitavesi i Nedervetil 1808.
109. Folket i Gåsjärvi i Nedervetil 1808.
110. Huru ryssarna tog får åt sig i Gåsjärvi.
111. Huru ryssarna stal en bässe i Gåsjärvi.
112. Om ryssen som hittades död i en ria.
113. Högnäsborna under 1808 års krig.
114. Om Vastersunds Jako, som togs å ryssen.
115. Om Jänislampi gubben under 1808 års krig.
116. Ryssarna på Knikkila år 1808.
117. Om Jolkaborna under 1808 års krig.
118. Huru Jolkaborna räddade sin spannmål undan ryssarna.
119. Om gubben Snistala i Jolkaby år 1808.
120. Om Jolkaborna, som gömde pokalen.
121. Om Knokkamor, som hade mist sin ko.
122. Om de två flickorna i Jolka Nedervetil, som göm-

~~122.~~ de sig undan ryssarna.
311 123. Om Saarikkaborna under kriget.
124. Folket på Markusbacka under 1808.
125. Ryssarna på Majabacka år 1808.
126. Barn, som gömde svinet undan ryssen.
Nr 82 127. Om Heikkilä gubbarna, som slogs med ryssen.
128. Från slaget vid Siikajoki.
129. När pespojkarna, som sköt kejsarens kosack, och Alexander I.
130. Gubben, som begrovs på Korkosaari i Esses.
131. Hur gubben och gumman dödade ryssarna.
132. Om platsen, där ryssarna höll gudstjänst under 1808 års krig.
133. Hur ryssen fick sina pengar tillbaka.
134. Ryssarna inkvarterade i Skriko
135. Hur ryssarna slogs med Ellisback daddem.
136. Historier från rysinkvarteringen.
137. Hur kvinnorna tyckte om ryssarna.
138. Engelsmännen i Gamla Karleby.

Om Kalgården i Nedervetil, som blev förstörd under Stora Ofreden.

(Hinrik Johansson, Nedervetil).

Mellan Slotte och Bastubacka fanns förr en gård, som hette Kalgården, men den blev förstörd under rysstiden, ~~och~~ det var långt före 1808 års krig. Där bodde då två bröder. Den ena tog ryssen, men den andra kom undan och for till stan och blev sjöman.

Det fanns ingen sockenväg då ännu. Han hade ängen nedanför den plats där byggningen hade stått, och kom hit sedan för att höbärga. När han var trött och utburen, sedan han gått den långa vägen från staden, satte han sig på stenfoten till sitt förra hem och sade: "Nog har man ätit kakan här ren." – Kalgårdens marker hör nu till Bastubacka.

Om Heikkilägubbarna som sloddes med ryssan.
(Pelo Jukk, Nedervetil).

På Heikkilä i Gamla Karleby hade gubbarna slagits med ryssana under Stora Ofreden, då de sku ta mat åt sig. Sen for folket undan tidigt om våren körande barn och ~~kreatur~~ hustrur till Runttujärvi omkring fem verst åt Kelviåsidan. En vägagren for till en kvarn och den andra till Runttujärvi. De som for undan fällde trän över den väg, som de for med, och lämnade kvarnvägen öppen. Det lär ha varit så smal väg, att när de satt i skrindan och åkte, så ristade kvistarna dem i ögona, och barnen gråt och var ynkliga.

Såningstiden kom gubbarna tillbaka och fick litet korn sådd. – Samma tid hade ryssana tagit ett svin och kokat det på backen, men så var Heikkilägubben och sköt ryssen och tog svinet å honom.

Bägaren och mynten, som hittats vid Bastbacka i Nedervetil.

(Johan Jakob Bast, 75 år, Bastbacka).

Under krigstider gömde folket förut undan sina ägodelar, att icke fienden sku få tag i dem. Mycket å det som gömdes har för alltid blivit i jorden, sedan ägaren dött, men en del har man hittat i våra dagar. Sålunda hittade också jag engång år 1905 när jag gräftade här ~~på~~ i en trädesåker Bastbacka en liten skatt, som säkerligen har blivit nergrävd under Stora Ofreden, nämligen en silverbägare med initialerna H. H. S. samt 247 kopparslantar och ett belgiskt silver-mynt från år 1623. De flesta mynten äro från 1600-talet, men ett är från 1707 och ett annat från 1708.

Ryssar, som är begravade i Puolivälikarju.

(Torparen på Långbacka torp i Nedervetil).

I den s. k. Puolivälikarju på Paasilavägen i Nedervetil ska ryssar vara begravade, som stupat i något krig före år 1808. Det ska ännu synas tydliga spår av gravar alldeles nära vägen. I närheten finns den s. k. Kyrkbacken med jättegrävarna och altarstenen.

Om den svenske soldaten Jako, som rymde från hären.

(Pelo Jukk, Nedervetil)

En svensk soldat Jako, som var hemma från Pelo, rymde från hären under 1788 års krig, emedan han inte tyckte om att vara soldat. Han uppehöll sig länge i en ängslada nära Sjöbacka, och dit hämtade folket mat åt honom. Småningom glömdes saken bort, och han började arbeta hos dem som bodde på Sjöbacka.

Hur Ollisbackagubben gömde sina ägodelar undan ryssen 1808.

(Mats Ollisbacka, Nederveti).

Min morfar gömde undan pengar och guldstickade saker och en guldked i ett dricksglas i en skog alldeles nära gården, som kallas Lussonabba[1] under en björkrot. När vi brände sved där, hörde vi, hur någonting skallrade i askan, och då hittade vi gömmorna. När vi kom hem med dem, kände mor min sakerna så väl, fastän de var brända.

De hade bärgat hö vid Jolkaträsket, och det gömde de i en kammare. Det fick de behålla, men allt annat for ryssen å med.

[1] dial. Mssonaba.

När ryssarna kom till Munik 1808.

(Karl Karlsson, Munik, Nederrvitt).

Ryssarna kom uppifrån landet till Munik på söndagen, just som prästen predikade, men han höll lugnt gudstjänsten till slut. Ryssarna ska ha skjutit ett skott mot klockstapeln, som träffade storklockan i kanten. Det var väl mera på "gärli"[1] som de sköt det skottet.

[1] dial. po gäuvirt = på skämt.

Murikbon under 1808 års krig.

(Karl Karlsson ^Murik^, Nederstil)

Under 1808 års krig var ingen annan på Murik hemma än min farfar, som då var 40 år gammal, och hans syster. De andra var gömda på Backända på andra sidan om ån.

En dag kom systern till honom och sa: "Nu tar ryssarna och slaktar sista bässen!" Han dit och fick bässen i hornen och började slå ikring med den och ryssarna ikull på golvet, och han reste å med bässen.

Engång tog två kosacker honom mellan hästarna och förde honom åt Svartbäcken till. Där fanns det svenskar, och de började skjuta. Det var mörka höstkvällen, kosackerna blev rädda och släppte honom och red bort. Han undan och hoppade i ån och simmade över ån och kom till Backända,

där gumman var. Hon hade då redan fått höra, att kosackerna tagit man hennes och satt och sörjde honom redan och trodde, att han var död, men just som hon satt där och grät, kom han in och glädjen var stor kan man tro. Han hade legat i en hölada hela natten. Sen om morgonen gick han igen till Munik och var där.

Då ryssarna tågade förbi och skulle fara bort, vattnade engång en kosack sin häst vid brunnen. Farfar sprang då dit och slog till kosacken, att han stjälpte. Så hoppade han upp på hästen och red med den upp till skogen ungefär tre verst från gården och höll den där på en äng, som kallas Björnviken. Kosacken fick vara nöjd att vara utan häst, tills han kunde skaffa sig någon ny.

---

1 dial. bese = gumse

Om ryssarna, som satt i Stortallen.

(Mats Ollisbacka, Vedenvikil)

Vid kyrkan var förr en stor furu, som kallades Stortallen eller Kyrkbacktallen, men stormen blåste ikull den. Under 1808 års krig tager ryssarna och krak[1] upp i den där för att skåda på fienden, men det gick så många på en gren, att den brast, och ryssarna damp i backen och fick stadiga[2] smällar.

---

[1] dial. kreka, impf. krak = krypa, klättra [2] dial. stedo = duktig

Om folket på Ribacka i Nedervetil Kyrkoby under 1808 års krig.

(Anna Kai Johansson. Haavisto).

I Nedervetil Kyrkby på Ribacka vid åliden hade folket år 1808 farit till skogen. De stora barnen, som orkade springa, följde med, men de små barnen lämnade de hemma, då flykten kom så hastigt, att de ej hann utrusta dem och ta dem med. De hade bara lagt dem i sängen och täckt med fällen över. Ryssarna kom in och såg barnen, som grät och och var rädda, och gjorde ingenting åt dem.

Om Anders Larsson på Lillbacka i Kairn under 1808 års krig.

(Alex. Johansson, Kairn i Nedervetil).

Anders Larsson på Lillbacka i Kairn hade tre hästar och för att icke behöva fara i transportskjuts förde han sina två sämre hästar bort till Kotaback-kärret och hade dem där hela vintern, ty det var den ordningen, att den som hade en häst, icke behövde fara i transport.

Larsson var en stor och grott karl, och därför tog ryssarna fast honom, då de for tillbaka till Ryssland och sku föra honom med sig och göra honom till gardist. Men han ren sig lös och låg sen i tre dygn gömd i den s.k. tvåvåningsladan i Storhagen. Han var så stark, att han orkade lyfta en karl i var hand på rak arm och slå dem ihop. Fast ryssarna var omkring ett hundra

man, så kunde de inte ställa opp något med honom, då de inte fick skjuta eller på annat sätt skada honom. Andra starka karlar försökte de också ta och föra med sig, ty de ville ha starkt krigsfolk. En del lyckades de behålla, men de flesta slapp på ett eller annat sätt bort från ryssarna.

---

[1] dial. grotsa = grovlemmad.

Var ryssarna hade sitt läger 1808.

(Karl Karlsson, Skrift, Nedervetil).

Ryssarna hade sin lägerplats på den s. k. Lillbackåkern, som hör till Morabacka.

Om ryssarna vid Tasta år 1808.

(Sagesmannen Joh. S. Tast, Tast i Nedervetil).

Under 1808 års krig var ryssarna på den sidan ån, där Tast hemmanet är, och de hade sina batterier i en åker, som ännu kallas "Batteriet", svenskarna igen var på andra sidan ån, och de hade bränt bron (den s.k. Prästbron) bakom sig, så att inte ryssen sku slippa över ån.

Jolkaboarna och Paasilaboarna sku vara med och hjälpa svenskarna. De hade klätt sig i svensk uniform med remmar åf granbark. Till vapen hade de korta "kataliar" på långa skaft. Svenska krigsfolket hade bara skrattat åt dem, då de kom, och sagt, att de sku fara hem tillbaka så fort som möjligt och plöja sina åkrar och låta krigsfolket kriga. Det var alldeles onödigt för dem att försöka strida med ryssen, menade soldaterna.

Om ryssarna vid Tasta i Nedervetil 1808.

(Anders Palm, Viitavesi i Nedervetil).

Ryssarna var vid Tasta och svenskarna på andra sidan ån och hade bränt upp Prästbron. Svenskarna hade bönderna från Emmes, Jolhaby och Paasila att tåga fram och tillbaka längs åstranden med remmar å granbark för att skrämma ryssarna.

Paasila Eino siktade på en ryss och sku skjuta, men Paasila Tolvman slog mot bössan, så att det inte träffade, men ryssarna blev ändå uppskrämda. De höll just på att baka, men när de hörde skottet, fick de så brått, att de öste degen i påsarna och for i väg.

Ennesborna under kriget 1808.

(Gumman Hirell, 70 år, Nedervetil Kyrkoby).

Även Ennesborna hade klätt sig till soldater och kom till Tastbron, då ryssarna var där, men ryska kapten stod vid Tasta och såg med kikarn och skakade på huvudet och sa: "Det är bara musikorna."[1]

---

1) = ry. Mysjuker ~~karl~~, 'bonde'.

Om ryssen, som blev klubbad i Tasta

(Anders Palm, Viitavesi i Nedervetil).

Man ska ha klubbat en ryss vid Tast Paslin och sedan gömt honom i källaren. Efteråt ville man ej några bo där, då man trodde, att det spökade. När gamla prästen engång grälade med Tastgubben, hade han menat åt honom: "Du din ryssdråpare!"

Huru Tast Mia slapp ifrån ryssarna.

(Alex. Johansson, Kainu i Nedervetil).

Tast Mia[1] var också en stor karl, och honom tog ryssarna också med sig, och han fick gå och bära på genäret sexton km. eller ända till Lövbacka i Kaustby. Där lät han ryssarna gå in förut och sprang sin väg. Ryssarna observerade icke det, innan det var för sent. Han sprang först till Salo i Kaustby och sedan därifrån hem och höll sig länge gömd, då han var rädd, att ryssen sku komma och söka honom, men ingen kom.

---

[1] = Jeremias.

Om ryssarna, som sku plundra i Paasila och Rüppa i Nedervetil.

(E. Uunila, Rüppa i Nedervetil).

Till Paasila i Nedervetil kom ryssar och ville taga från folket vad de ägde. Engång kom det fyra ryssar till Rüppa och ville plundra. Det uppstod strid, och ryssarna måste fly. De sku flyöver ån på en flotte, men när de kom mitt på ån, fastnade flotten på en sten. De sku försöka få den lös, och i detsamma miste en balansen och föll i ån, och där drunknade han. Men drogsen opp honom och tog å honom klocka och annat, som var å värde, men kastade honom själv tillbaka på samma ställe. Stenen kallas än i dag Ryss-stenen. De övriga tre blev också dödade och blev begravade ett par verst från Rüppa på ett ställe, som heter Maanselkä.

Från striden mellan svenskar och ryssar vid Paasila vägskälet.

(Husbönderna i Ämnes i Nedervetil).

Vid Paasila vägagrenen hade svenskarna och ryssarna stridit med varandra, sedan ryssarna på något sätt sluppit över ån. En gammal ryss ska ha legat i buskarna, och en annan ryss hade skjutit på honom, och då haglen prasslade i buskarna haderyssen sagt: "Älä ampu omaa väkeä!" (= skjut icke eget folk), ty han trodde, att det var någon å svenskarna, som sköt på honom och sku narra honom, att tro att han hörde till samma krigsfolk.

Folket på Bastubacka under 1808.

(Hinrik Johansson, Bastbacka, Nedervetil).

Under kriget 1808 låg kvinnfolket och barnen gömda i Märkebacken (marfzebakan), en lång, smal holme i Åglidskärret. Nu är detta kärr äng.

Flera ryssar var med en timmerstock och sku bulta opp Bastuback boddörren, men låset var så starkt, att det icke gick sönder, och ryssarna slapp sålunda inte i boden.

Hur Bastbackgubben sköt ihjäl ryssen.

(Hinrik Johansson, Bastbacka, Nedervetil)

Ner vid Tjärdalen var ett stort träd. Under 1808 års krig stod Bastubackgubben där bakom och skådade på ryssarna. Så fick en å dem syn på honom och flintade på honom med sitt gevär, men han fick icke skottet att brinna å, så flintade han igen andra gången, men det gick lika, och så tredje gången, men inte sen heller brann det å. För var gång ryssen flintade, drog sig gubben bakom trädet, men tredje gången menade gubben: "Jag vet inte, om jag gitter[1] ge livet eller ta livet." Så våtade han ut sitt gevär och flintade till, och nog brann det å då: ryssen med stövlarna i vädret och sedan gubben att springa.

---

[1] dial. gitter = måste

Hur Bastubackgubbarna sloddes med ryssarna under 1808 års krig.

(Hinrik Johansson, Nedervetil).

När farfar med sina två bröder under 1808 års krig kom från ängen, mötte de ryssarna, som kom bärande med svinskinnsäckar med råg i, som de hade stulit. Gubbarna tog säckarna å dem, fast ryssarna nog sku göra motstånd. Sen började gubbarna gå bort, men farfar såg bak sig, om de sku komma efter, och då fick han en sten mot "tvillingen"[1] så hårt, att han föll. Han gick nog sen till kaptenen och klagade, men han frågade: "Till vad för ett kompani hörde de där?" "Inte kom jag att se, vad nummer de hade", sa farfar. "Ja, inte kan jag då göra något", menade kapten, och därmed fick saken bli sen.

---

1) = tinning

Hur svenskarna och ryssarna sköt på varandra vid Sundbacka i Nedervetil.

(Johan Jakob Bast, Nedervetil).

Svenskarna var vid Sundbacka och ryssarna på Sundgårdan och sköt över en hage, som kallas Sundet. — Ännu på 1700-talet var där vatten, och man har hittat flottstockar där — Gubben på Bastubacka sku föra korna till hagen och måste då hålla sig gömd bakom en stor sten under tiden, och kulorna slog bara mot stenen, så att det smattrade.

Om gubbarna, som sku ta mot ryssen på Pelobacken i Nedervetil.

(Jukk Pelo, Nedervetil)

Ryssarna hade varit på andra sidan än mitt emot Pelo och skjutit mot Pelo. Kotkamaaboarna från Gamlakarleby hade nämligen varit på Pelobacken för att ta mot fienderna med någotslags vapen. De hade också små bössor med sig och började plåtta och skjuta på ryssarna, när de tågade förbi, men de där små byssorna bar inte så långt, så att ryssarna nog hörde smällarna, men blevo inte träffade. När ryssarna såg, att där var gubbar samlade, hade de släppt dit några skottsalvor. Medan gubbarna låg där och väntade hade en ledsnat att vara där så länge och sagt: "Ska vi inte börja fara hem ren?" "Näi", hade en annan menat, "jag far inte hem, innan jag får stövlar."

Han hade nämligen ämnat skjuta någon ryss och sedan ta stövlarna å honom. Men gubbarna lagade sig ändock småningom hem, när ryssarna började skjuta.

En bod stod vänd med dörren åt ån, och i den fastnade ett tiotal ryska kulor. Boden finns ännu kvar, men är flyttad till ett annat ställe. Spåren å kulorna syns ännu i den.

Huru Skrikoboarna sku ta mot ryssen.

(Johan Jacob Bast, Nedervetil).

Då ryssarna och svenskarna krigade, kom en tropp fram Karstula och Perhå. Då de i Skrikoby hörde, att ryssarna var i antågande, började de ladda bössorna sina och for till Pelo Harju och kaverade, innan de for, att "inte kommer vi nu tillbaka, innan vi får stövlar!" När de såg ryssarna komma tågande längs efter elven, började de skjuta med lodbössorna sina, men då släppte ryssarna en salva dit, och nog visste då Skrikoboarna vadan de var hem.

Om ryssarna, som sköt på Pelogubben.

(Jukk Pelo. Nedenvetil.)

Min farfar var under 1808 års krig tidigt på morgonen att göra sitt tarv bak ett fähus vid ån, och då hade ryssarna börjat piffa och skjuta på honom. Gubben fick brått att nappa i byxorna, när blåbären började hagla, och jänkade sig bort.

Folket i Skriko under 1808

(Alexander Skrikos, Nedervetil)

Då ryssen kom till landet, förde folket i Skriko alla kreatur till en ria, som var på andra sidan träsket, nu är där äng. Den tiden växte det skog mellan träsket och hemmanet, så att rian icke syntes från gården. En del av folket var hemma, men kvinnfolk och barn höll sig undan, och ryssarna hittade icke dit till dem i rian.

Någon ordentlig väg fanns ej då till Skriko, utan bara gångstigar över mossar och skogar. I skogarna vid Ärbacknabba och Storbacknabba syns ännu trän, som är lagda över mossarna, och där gick de gamla gångstigarna, som man färdades med.

Loulubackaborna under kriget.
(Heikk Ollisbacka, Nedervetil).

Loulubackaborna for också undan ryssen i skogarna med kråk och allt samt gömde sina dyrbarheter i jorden och på andra ställen, där de trodde, att icke ryssarna sku hitta dem.

Strid mellan svenskar och ryssar år 1808 i Nedervetil socken

(Gumman Hinell, Nedervetil Kyrkoby).

Mellan Vibergs i Kannby och Gyllenbacka i Nedervetil ska svenskar och ryssar ha skjutit på varandra, men ingen blev dödad, ty svenskarna reste snart undan igen.

Om folket på Viitavesi i Nedervetil 1808.

(Anders Palm, Viitavesi).

Från Viitavesi flyttade folket under krigstider med kvinnor och barn och kreatur ända till Gåsjärvi i nedre delen av Nedervetil. Sina saker hade de gömt på Högrödja och Ilakakärret[1], som är in i skogen omkring två km. från byn. Där finns ännu gropar, som kallas "jättgrävar", och där skall man ha haft pengar och dyrbarheter nergrävda.

Ryssarna bodde i byn under tiden, åt vad de hittade. De hade så höga hästar, att de icke fick dem att rymmas in genom böndernas stallsdörrar och fick därför såga bort par stockvarv ovan dörren, för att hästarna sku slippa in. Samma gjorde de i Kainu by och på flera andra ställen. Folket hade mycket mindre hästar än ryssarna.

1) dial. Ilakaʒʒærrɛ = Ilakakärret.

Folket i Gåsjärvi i Nedervetil 1808.

(Mats Gåsjärvi, Nedervetil).

År 1808 var det ingen väg mellan Viitavesi och Gåsjärvi utan bara en gångstig. När man ska fara till stan fick man först fara ridande till Kaustby Salo, där man hade sina kärror, och därifrån sen körande.

Under kriget fällde folket träd över gångstigen, som förde till byn, så att den ej skulle synas. Från granbyn, Viitavesi, var folket här i Gåsjärvi, och man bodde t.o.m. i riarna, när de var så många, att de inte kunde rymmas i stugorna. Men ryssarna hade ändå hittat hit från Salo i Kaustby, men något vidare illa gjorde de inte, bara tog mat åt sig, när de var så hungriga.

Huru ryssarna tog får åt sig i Gåsjärvi

(Gunnar Hinell, Nedervetil Kyrkoby).

Ända till Gåsjärvi i Nedervetil hittade ~~ryss~~ kosackerna 1808, fast det den tiden inte fanns någon väg alls dit. När de såg fårhopen där, så kastade de piken mitt i den, och förde det får, som de träffade, med sig till åstranden och stekte det där.

Huru ryssarna stal en bässe i Gåsjärvi.
(Mats Gåsjärvi, Nedervetil).

På Gammelgården i Gåsjärvi kom en ryss in i stugan och två à tre var ute och stal en bässe. De hade där en tvåvåningssäng i stugan med "förlåt"[1] före. Ryssen gick dit och sku låtsa rivo bort den, men käringen där, en liten gumma, var så djärv, att hon sprang dit och ryckt i andra ändan, och där stodde en stund och ren och slet, men slutligen släppte ryssen lös sin ända och gick ut, när de andra hade fått bässen stulen. Sedan for de ner till åliden och tog skinnet å och hängde skinnet i alen och for till Salo i Kaustby och kokade bässen. Från Salo hade de också kommit.

[1] dial. forṣạt = sängdraperi

Omryssen, som fanns död i en ria.

(Mats Gåsjärvi, Nedervetil).

En halv fjärndel från Gåsjärvi upp med åliden fanns en ria, och där in gick en gammal rysk soldat och lade sig där, då han ej orkade följa med de andra. Och där dog han ensam och övergiven. Min farfar for dit efter hö, och där hittade han honom död.

Högnäsborna under 1808 års krig.

(Husbönderna på Högnäs i Nedervetil).

Högnäsborna gömde sina hästar i skogen, att icke ryssarna sku få dem, men ryssarna hittade inte ~~alls~~ ens till byn, emedan det inte fanns någon väg alls till byn före år 1855. Man rodde förut och for med färja över Perhå å och ~~däri från~~ till Gåsjärvi och däri från till kärrvägen.

Om Västersunds Jako, som togs av ryssen.

(Karl Karlsson Munik, Nedervetil).

Ryssarna tog Västersunds Jako i Nedervetil från hans eget hem och förde honom med sig. Det var så, att en ryss hade glömt sitt gevär där hos honom, och Jako hängde det på väggen. Sedan kom andra ryssar, och när de såg geväret på väggen, trodde de, att Jako tagit livet av någon ryss, och tog honom med sig i stället ända till Nykarleby. Där var prosten och talte för honom, så att han ändeligen slapp loss.

Om Jänislampigubben under 1808års krig.

(*Husbönderna på Pirttiniemi i Nedervetil)

Under 1808års krig var Jänislampigubben på transport med ryssarna, men han rymde vid Tast. Svenskarna hade bränt opp bron där, men han ropade åt sin Grålle som han brukade: "hopp solja!" och körde i ån, som då var mycket bred och full med vatten. Prästfrun såg det där och sprang till sin man och ropade: "Där kör en gôulogan¹) karl i ån!" Prästen dit och skrek åt honom: "För Gudsskull, karl, kör inte i ån, du drunknar!" men gubben sa bara sitt "hopp solja" och kom över och slapp undan.

---

¹) dial. gôulo = tokig

Ryssarna på Kuiktila år 1808.

(Mats Ollisbacka, Nedervetil).

Då ryssarna kom till Kuiktila, satt folket just och åt middag. Ryssarna kom stugan full och var hungriga och svaga. Farfar satt vid bordsändan, och Per, som då var tie å tolv år gammal på långbänken. Då han vände sig om och såg på ryssarna, var en ryss och passade på att krafsa i hans vällingsfat. Pojken steg opp på bänken och gav ryssen ett slag mot ögona, så att han rambade raklång på golvet och knappt orkade stiga opp. Farfar blev rädd för pojken, att ryssarna sku göra illa, men inte vågade de göra något. Den pojken var så grymt stark, att ingen stod med honom. Som äldre hade han inte sin like i flera socknar.

Om Jolkaborna under 1808 års krig.

(Jolka Jukk, 90 år,*) Nedervetil).

Jolkaboarna förde sina kreatur till ett berg på Saarukkavägen, som kallas Lehmäkallio, för att icke ryssen under 1808 sku få fara å med dem. All sin säd hade de fört i en bod och lämnat dörren öppen. En annan bod, som var tom, stängde de omsorgsfullt, och ryssarna tog en stock och sprängde dörren, men hittade inte något heller, i den andra boden gick de inkallsin.

Svenskt krigsfolk var också litet i byn och det blev en liten strid. Svenskt folk var bak Settmansrian och tog emot ryssen, som kom tågande med vägen med en geværssalva, men den gjorde inte vidare skada än sköt tummen å en kosack.

*) Gubben var oaktat sin ålder på ängen och slog hö som den raskaste karl.

Hur Jolkaborna räddade sin spannmål undan ryssarna.

(Alex. Johansson, Kainu i Nedervetil).

Svenskarna for undan och ryssarna bakefter. När svenskarna hade farit från Jolka (i Nedervetil), lämnade folket boddörrarna vidöppna, så att ryssarna sku tro, att bodarna stod tomma, och knepet lyckades väl: ryssarna gick inte allsin i bodarna att se heller, så att folket där icke miste någon spannmål åt ryssen.

Om gubben Suistala i Jolkaby år 1808.

(Jolka Jukk, Nedervetil)

Under kriget fanns en gubbe vid Setmans, som kallades Suistala. Han var riktigt likasom Jolkabornas kung, det var han som bestämde byns alla affärer och styrde och ställde med alla gårdar precis som om de sku ha varit hans egna.

När ryssarna kom till Jolka, kom en stor, fisk karl in till Setmans och gick genast till skåpet och tog ett filfat och satte sig vid bordsänden och åt. Men andra dagen hände sig att samma ryss blev skjuten, när han sprang över åkern, så att inälvorna hängde ut på honom. De bar in honom till Setmans, och då sade Suistala: "Du åt, din satan, filet mitt i går, men ät i dag ock!"

Om Jolkaborna som gömde pokalen.

(Mats Saarukka, Nedervetil).

Under kriget grävde Jolkaborna ner en stor silverpokal i en åker, som kallas Norrdäle. Sedan tog ryssarna en ko och tände opp eld, just där folket hade gömt pokalen, och började steka kon. Gubbarna blev rädda att sakerna sku få för hett, och gick och berättade åt kaptenen, att de hade gömt en pokal där. Han befallde då soldaterna att släcka elden, så att gubben sku få sin pokal igen, och bad honom gömma den bättre en annan gång.

Om Kuokka mor, som hade mist sina kor.

(Gunnar Hirell, Nedervetil Kyrkoby).

Två km. från prästgården uppåt Jolka till finns ett torp som kallas Ringes torp efter en svensk soldat Ring, som hade bott där. Ryssarna hade tagit kor i Kuokkaängen och förde dem dit till Ringestorp och tänkte slakta dem där. Då Kuokka mor fick höra härom, skyndade hon sig till ryska kapten på Tasta och klagade, och då fick soldaterna befallning att lämna korna tillbaka, men en hade de redan hunnit dräpa.

Om de två flickorna i Jolka i Nedervetil, som gömde sig undan ryssarna.

(Alex. Johansson, Kainu i Nedervetil).

I Jolkaby i Nedervetil hade två halvvuxna flickor farit undan ryssen och gömt sig i en skogslada, och där hade de dött.

Om Saarukkaborna under kriget.

(Mats Saarukka, Nederwetil)

Då ryssarna kom, hade Saarukkaborna fört sina hästar till lador i Söderviksskärret, korna var i skogen. Säden grävde de ner i åkern, och sen ryssarna hade farit bort, tog de upp den, men en tunna säd hittade de inte, utan den blev.

Folket på Markusbacka under 1808.

("Hanna Wik, Markusänden i Nedervetil).

På Markussveden grävde Markusborna en stor grav och gömde där sin säd. Folket hade farit till Storkroknabba och höll sig undan i en stor mosse, men inga ryssar kom hitåt, emedan det inte alls fanns något vägar då för tiden hit. Vägen är inte just något att tala om nu häller.

Ryssarna på Majabacka år 1808.

(Anders på Markusbacka, Nedervetil).

Då ryssarna var på Majabacka eller Suomalahti år 1808, eldade de först bastun och gick sen i fähuset och såg på kräken, som de tänkte slakta. Gamla mormor var ensam hemma med korna, alla andra hade farit undan till en lada på Ellas mossen. Jaakos Lisa hade små barn, och hon var där med dem. En patron Peisto hade en rapphund, och den följde med. Och där var sånt skrik hela natten där i ladan, barnen skrek, och hunden skällde.

Ryssarna sku ha smör å mormor, men hon gav int, fast en å soldaterna ställde sig med bajonetten framför henne och hotade sticka. Hon hade nog stora smörbyttan i källarn, men den hittade inte ryssarna. Medan ryssarna sen var i bastun, släppte hon ut korna ur fähuset och sprang själv med undan

och korna efter henne med sån fart, att de riktigt tänkte springa kull henne, ner till [x]Halt Heikis backan ner i ålidon, och där klavade hon fast dem. Bara en liten tjurkalv lämnade hon i fähuset, och då rysarna kom dit och såg, att den var så eländig, körde de ut den med och sparkade den i aktern och sade, att den sku få fara samma väg som de andra.

Bon som gömde svinet undan ryssen.

(Johan Jakob Bast, Nedervetil).

Min far var fyra år gammal och satt på golvet, då de krigade vid Storbron eller Kaukasbron i Jamla Karleby. Då kom far hans in och sa: "Nu är ryssdjävlarna här, de krigar som bäst vid Nybron, kom med, så ska vi sticka det där svinet och gräva ner det, annors far ryssarna å med det." De hade så brått, att de ej hann vidare bara döda svinet och gräva ner det i svinhättan, såsom det var. Då ryssarna for, saltade de det och grävde ner det i stenresan.[1]"

[1] dial. ste̥nre̥so = stenröse.

Från slaget vid Siikajoki.

(Pelo Jukk, Nedervetil)

Min farfar Hans Kristoffersson var på "Klingsporsskjuts" ända till Siikajoki. När de kom fram, rastade de vid en gård. Mitt i alltsammans var ryssarna i hälarna på dem, och så började svenskarna ta emot vid bron. Då hade en av svenska befälet farit ridande till bron, och när han kom där till gården, hade han sagt: "Min häst ska sadlas på stund". Han fick ny häst, men då han kom ned till bron, blev han skjuten. Han lär ha varit litet trakterad, och därför var han så djärv, att han red för nära.

När farfar kom tillbaka från skjutsen, hade han två hästar med sig. Han var ung pojke då och tjänte dräng på Pelobacken.

Närpespojken, som sköt kejsarens kosack, och Alexander I.

(Johan Jakob Bast, Nedervetil).

Två halvvuxna pojkar i Närpes hade beslutit att skjuta på kosackerna. De låg i en backe och passade på, när någon mindre trupp sku komma. Så råkade det, att en ensam kosack kom ridande, och honom sköt de och reste sen å undan över blöta mossen, så att ingen kosack kunde komma efter. Det lär ha varit den ypperligaste kosack, som kejsaren ägde.

Sedan efter kriget kom Alexander I till Finland, och på sin resa var han natten i Närpes på prästgården, ty han hade fått veta, att en av hans skolkamrater sku vara präst i Närpes. Så började han fråga efter den där pojken, som hade skjutit kosacken. Prästen skaffade reda på pojken,

och han kom till prästgården till kejsaren, men
kejsaren talade inte något ont åt pojken alls, 366
utan tackade honom, för att han hade varit
ärlig och trogen till land. Innan pojken gick
bort gav kejsaren åt honom en summa pengar.

Gubben som begrovs på Korkosaari i Emmes.

(Husbönderna i Emmes i Nederveti[l]).

Under krigstiden 1808 slapp man icke alltid med liken till kyrkan, utan fick jorda dem där det passade. Så t. ex. blev en gammal gubbe "Käpi Tomas" (Kepz) jordad på Korkosaari i Emmesträsk.

Huru gubben och gumman dödade ryssarna.

(Johan Jakob Bast, Nedervetil).

På ett ställe hade en gubbe och gumma förplägat en tropp ryssar med brännvin, så att de blev smidfulla. Sedan drog de värjan ur skidan på en och sågade huvudet å ryssarna.

Om platsen, där ryssarna höll gudstjänst under 1808 års krig.

(Torparen på Långbacka torp i Nedervetil).

Nära klockarbostället hade ryssarna haft en kyrkklocka i en stor fura alldeles fast i landsvägen, och där hade de ringt i den och haft sin gudstjänst.

Hum ryssen fick sina pengar tillbaka.

(Mats Ollisbacka, Nedervetil).

Under kriget 1808 hade en ryss stulit pengar å en annan ryss. På Kainubacken bodde en trollgubbe på Ollbacken och farfar visade ryssen dit. Han for till honom och, och så lagade trollgubben pissmyror på den som hade stulit, så att han fick taga skjortan å sig och skaka dem i spiseln. Pengarna måste han lämna tillbaka. Man frågade sen å gubben, vad han hade gjort åt tjuven, och då svarade han: "Å, jag lagade nu bara litet pissmyror på honom."

<u>Ryssarna inkvarterade i Skriko.</u>

(Alexander Skriko, Nedervetil)

Ryssarna ska en tid varit inkvarterade i Skriko, men det var ren mycket förr än under kriget med engelsman. De vistades då på Gammelgården, och där hade de också sin kyrka.

Hur ryssarna sloddes med Ollis-back dadden.

(Mats Ollisbacka, Nedervetil)

Då ryssarna var inkvarterade, kom en hel hop ryssar från Tasta till Ollisbacka. De var fulla och kom i hop med dadd, som just var på påronlandet, men han kastade den ena efter den andra ikull på landet, och med sina mulliga tassor trampade han på deras vita byxor, att de blev alldeles svarta. Ryssarna till prästen och klagade, och han med till dadd och bad honom ge litet pengar åt dem, men han gav inte. Slutligen sa prästen: "Ge nu åt dem en sup helst och åt mig med!" Nå, åt prästen gav han nog, men åt ryssarna ingenting.

Historier från rysskinkvarteringen.

(Alex. Johansson, Kainu i Nedervetil.)

I Viitanesi på Stor Tomas hände sig under ryssinkvarteringstiden, att kocken kokade köttsoppa. Så gick han ut, och under tiden var där en sjömans-pojke, som brukade göra allt möjligt spektakel åt ryssarna, och passade på och hällde hela salt-karet i grytan. Då blev soppan så salt, att ingen ryss kunde äta den, och kocken fick stryk, för att han hade skarpsaltat soppan.

På Lillbacka hände sig, att värdinnan låg ensam i kammarn med barnen. Så kom en soldat om natten in och sku till henne, men Lena, så hette hon, tog honom i nacken och slängde ut honom som en boll. Nå sen kom han in i full ~~mun-~~ ~~dering~~ rustning med gevär och bajonett på, men likafullt fick han resa å ut med gevär och allt. Hon var en gryml stark kvinna, hon.

Huru kvinnorna tyckte om ryssarna.

(Karl Karlsson Musik, Nedervetil).

Kvinnorna var alltid så tokiga i ryssarna. Då de var inkvarterade här, fick många kvinnor barn med dem. När ryssarna sen for bort, följde flera kvinnor från Nedervetil med dem till Ryssland. Man skällde de där kvinnorna för "målklabbar"

Engelsmännen i Gamla Karleby.

(Johan Jakob Bast, Nedervetil).

Då engelsmännen kom till Gamla Karleby, skickade de först en båt till staden. Handlanden Donner var ned vid hamnen och talade med dom, och en kapten Hillström var tolk. Först frågade de, om de får lov att komma i land. Donner svarade: "Vi har inte rättighet att lova fienden någon landstigning." Sen frågade engelsmännen: "Finns här något militär?" Donner svarade: "Det må ni gå och fråga till Sveaborg å kommendörn var han har trupparna sina." Engelsmännen sade då: "Jaså, ni är så förbannade bojs här i Gamla Karleby, men gunås er", och så for de till skutan och kastade ut båtarna och började skjuta.

Strid det blev vid Halkokari,
Engelsman sku där i land
Blodet flöt förty försvarligt,
Leddes av en säker hand,
Mer än hundra engelsman
fingo där sitt respass hem

heter det i visan, som diktades om striden.

TIFFEN® Color Control Patches © The Tiffen Company, 2007
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black
Inches Centimetres